

6. Рішення Європейської комісії з прав людини про неприйнятність, додаток. № 12774/87, 62 DR (1989) 216. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001697-98#Text> (дата звернення: 04.02.2023)

Белогубова Оксана Олександрівна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ЗА ДОПОМОГОЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕАКЦІЯ ЄС НА СКЛАДНІ НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

У відповідь на військове вторгнення рф в Україну з 2014 р. ЄС зазнав виклику своїй власній зовнішній політиці та політиці безпеки. 20 березня 2014 року Європейська Рада дійшла висновку: «Європейський Союз залишається відданим дотриманню суверенітету і територіальної цілісності України. Європейська рада визнає незаконним референдум у Криму, який є явним порушенням Конституції України. ЄС рішуче засуджує незаконну анексію Криму та Севастополя до Російської Федерації і не буде визнати це». [1] Продовжуючи підтримку України ЄС уклав Угоду про асоціацію з Україною, а країни-члени ЄС та їхні партнери об'єдналися навколо сильного політичного гасла про підтримку територіальної цілісності України та засудження анексії Криму. [2]

Як зазначається у Версальській декларації «неспровокована та невинуватена військова агресія Росії проти України грубо порушує міжнародне право та принципи Статуту ООН, а також підриває європейську та глобальну безпеку і стабільність», що на думку вчених призведе до усвідомлення необхідності бути повноправною жорсткою силою серед

акторів на міжнародній арені, при чому ця сила буде побудована на створенні інституцій спільної оборони у ЄС.[3]

У відповідь на офіційні заяви РФ про приєднання території України та вторгнення РФ в Україну в 2022 р. ЄС вдається до рішучих закликів та дій від спроб посередництва та врегулювання мирним шляхом до накладання санкцій та розриву багатьох програм співробітництва. Перший пакет санкцій ЄС був запроваджений 23 лютого 2022 року і потім поступово відповідаючи на ескалацію військової агресії 25 лютого, 28 лютого, 15 березня, 8 квітня, 3 червня та 21-22 липня були прийняті нові пакети все більш жорстких санкцій. [4] Восьмий пакет був ухвалений 6 жовтня 2022 року як пряма відповідь на незаконну анексію Росією Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України. Спільний ефект від санкцій є безпрецедентним за масштабом і характером у міжнародному праві, включаючи санкції проти фізичних та юридичних осіб, жорсткі фінансові та торговельні обмеження, спрямовані на особливо чутливі сектори, такі як авіація, енергетика та високі технології, а також обмеження на мовлення російських ЗМІ.

Інституції Європейського Союзу та багато держав-членів давно обговорюють питання як забезпечити доступ до гуманітарної допомоги під час військових дій, як гарантувати захист цивільного населення в умовах небезпеки – чи то з власної ініціативи, чи то спільно – з державами-партнерами.

На відміну від класичної дипломатії, яка заснована в першу чергу на переговорах, гуманітарна дипломатія сфокусована на міжнародній допомозі в рамках гуманітарних операцій і програм, а також встановленні партнерських відносин для досягнення гуманітарних цілей, або запроваджується суб'єктами міжнародного права, чия головна мета існування – саме гуманітарна допомога. Проте після вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року зміст гуманітарною дипломатії набув нового сенсу: до гуманітарної дипломатії залучаються суб'єкти, які попередньо не

брали в цьому участі, а проекти та конкретні дії щодо надання гуманітарної допомоги відрізняються унікальністю та безпрецедентністю. Європейський Союз виступив одним з найважливіших акторів у сфері гуманітарної дипломатії, а його гуманітарна допомога набула характеру керуючої спільної інституції для інших країн, що бажають долучитись.

Серед багатьох знакових заяв та подій в ЄС за останній рік у відповідь на вторгнення Росії в Україну одним з найбільш важливих є рішення поширити дію Директиви ЄС 2001/55/ЄС від 20.07.2001 року про тимчасовий захист (далі – Директива) як правову базу для масового напливу людей, які потребують захисту та були переміщені внаслідок конфлікту з України. [5] Отже, щоб повністю зрозуміти правовий статус особи, яка потребує тимчасового захисту, необхідно звернутись як до Директиви 2001 року, так і Рішення 2022 року щодо її введення в дію.

Особливо слід відмітити, в преамбулі до документу вказується, що «у будь-якому разі цю групу людей, які втікають, повинно бути прийнято до ЄС з гуманітарних міркувань, не вимагаючи, зокрема, наявності дійсної візи чи достатніх засобів для існування чи дійсних проїзних документів, щоб забезпечити безпечний проїзд з метою повернення до своєї країни або регіону походження». Це відтворює Рекомендації Комісії щодо застосування законодавства про зовнішні кордони у світлі масового припливу людей.[6]

Досліджуючи гуманітарну дипломатію ЄС як феномен можна стверджувати, що гуманітарна дипломатія ЄС спирається в першу чергу на визнання спільних цінностей ЄС та України. Це також підтверджується Версальською декларацією, прийнятою 11 березня 2022 р., де зазначається, що Україна належить до «європейської сім'ї» без прямої згадки статус кандидата країни.

Література:

1. European Council 20/21 March 2014, Council Conclusions: URL:http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141749.pdf

2. Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine, Official Journal, L 78, 2014, p.16-21.

3. European Council, Statement of the heads of state or government, meeting in Versailles, on the Russian military aggression against Ukraine, 10 March 2022, para.4. Versailles Declaration 10 and 11 March 2022 URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>

4. Council Decision (CFSP) 2022/327 of 25 February 2022 amending Decision 2014/512/CFSP concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine, Official Journal, L 48, 25.2.2022, p. 1-16

5. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, Official Journal, L 212, 7.8.2001, p. 12–23

6. Commission Communication Providing operational guidelines for external border management to facilitate border crossings at the EU-Ukraine borders 2022/C 104 I/01, Official Journal, C 104I , 4.3.2022, p. 1-6

Гриб Анна Миколаївна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАТУСУ НЕЗАЛЕЖНОЇ КОМІСІЇ ООН ПО РОЗСЛІДУВАННЮ ПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ

Результатом реформи універсального контрольного механізму захисту прав людини в структурі ООН стало прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції про заснування Ради ООН з прав людини від 15.03.2006